

SZAKÁLY SÁNDOR^{ID}

főigazgató

VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár
kutatóprofesszor

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Történettudományi Intézet

Új- és Jelenkori Magyar Történeti Tanszék

e-mail: szakaly.sandor.55@gmail.com

Egy tábornok Szegedről

Vitéz Dr. Shvoy Kálmán altábornagy^{*}

Az 1983-as esztendő egyik sikerkönyve volt Magyarországon Shvoy Kálmán „emlékezése”.¹ A Kossuth Könyvkiadónál Ránki György lektori „védjegye” alatt megjelent munka sokáig a két világháború közötti korszak történetének szinte „megkérdőjelezhetetlen forrásává” vált. Ma is a sokat idézett művek közé tartozik. Mindezek ellenére a korszak történelmében járatos történészek és a kötetet figyelmesen olvasók is érzékelték, hogy a „sajátos vegyítésben” közreadott munka több szakmaiságot és odafigyelést kívánt volna mind a közreadótól, mind a lektortól.²

---

^{ID} orcid.org/000-0001-8105-0242

^{*} A szöveg egy része megjelent a következő tanulmányban: *Napló, naplószerű emlékirat, emlékirat? Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata 1918–1945 nyomán a naplóíró felelősségéről és a forráskritika fontosságáról*. In: Horváth Jenő – Pritz Pál (szerk.): *Emlékirat és történelem. A VII. Hungarológiai Kongresszus (Kolozsvár, Cluj-Napoca, 2011. augusztus 22–27.) azonos című paneljének anyaga*. Budapest, 2012. 82–99.

¹ *Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata 1918–1945*. Sajtó alá rendezte, a bevezető szöveget írta, magyarázó jegyzetekkel ellátta Pernecki Mihály. Budapest, 1983.

² A könyv jelentős szakmai visszhangot váltott ki. Számos interjú és ismertetés született a könyv kapcsán. A teljesség igénye nélkül csak néhány: Balogh László: „*Legyen megőrkítve életem...*” *Altábornagy szélárnyékban. Hadtörténész egy titkos naplóról és emlékiratról*. Esti Hírlap, 1983. december 23.; Zöldi László: „*Tisztességes*” *tisztek. Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékiratai 1918–1945*. Élet és Irodalom, 1984. január 20.; Szakály Sándor: *Ami benne van s ami nincs. Shvoy Kálmán naplója és emlékirata 1918–1945*. Magyar Hírlap, 1984. január 21.; Gergely Jenő: *Történelem és emlékek – retussal. Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata 1918–1945*. Népszabadság, 1984. január 26.; *Józsa György*

Shvoy kéziratának 1983-as megjelentetése jól példázhatja azt, hogy az első lelkesedés nyomán miként nem szabad(na) a szakmai alapokról megfeledkezve közreadni egy olyan kéziratot, amelynél lehet arra számítani, hogy majd sokan fogják használni és idézni. Közel negyven esztendővel a kötet megjelenése után (is) érdemes szemügyre venni szerzőjének, vitéz dr. Shvoy Kálmánnak, a magyar királyi Honvédség egykori altábornagyának életútját. Kísérletet kell tenni arra, hogy megpróbáljuk kideríteni, melyek voltak azok az indítékok, amelyek a szerzőt a „napló”, a „naplószerű emlékirat” és az „emlékirat” megírására ösztönözték. Természetesen ezen indítékok nyomára bukkanni nem egyszerű, és a megfogalmazott válaszok is lehetnek feltételezések.

A jelzett felvetésekre, kérdésekre alapvetően a szerző saját megfogalmazásai adhatnak, illetve adhatnának választ. A leírtak hitelességét – és itt nem elsősorban az esetleges kisebb elírásokra, pontatlan feljegyzésekre gondolok – úgy és akkor tudjuk igazolni vagy cáfolni, ha a Shvoy által leírtakat más forrásokkal, feldolgozásokkal vetjük egybe, jórészt az aprólékos filológiai elemzés módszereivel élve.³

Úgy vélem (bár ezen állítással értelemszerűen lehet vitatkozni), hogy Shvoy írásából egyértelműen egy sértett és „kellően” hiú ember képe bontakozik ki, olyan emberé, aki úgy véli, hogy katonai pályafutása nem teljesezhetett ki – elvégre nem lett sem a magyar királyi Honvéd Vezérkar főnöke, sem a magyar királyi Honvédség főparancsnoka. Shvoy mindezt a különféle – személye ellen is – „intrikálóknak” tudja be. Ők a „bécsiek” lennének, azaz az egykoron a bécsi császári és királyi Hadiiskolán végzett „vezérkariak”, akik közé nem melleseleg maga Shvoy Kálmán is tartozott.⁴

Gábor: *egy tábornok kórképe. Szélgjegyzetek Shvoy Kálmán „napló”-jához.* Magyar Nemzet, 1984. február 16.; Serfőző Lajos: *Shvoy Kálmán irományai.* Tiszatáj, 39. évf. (1985) 4. sz. 83–88.

³ Vö. Szakály: *Napló, naplószerű emlékirat, emlékirat,* i. m.

⁴ Ha megnézzük az általa rendszeresen emlegetettek névsorát – Röder Vilmos, Werth Henrik, Keresztes-Fischer Lajos, Kárpáthy Kamilló, Rátz Jenő, és a sor hosszan folytatható lenne –, azt láthatjuk, hogy közülük Kárpáthy Kamilló, Keresztes-Fischer Lajos és Werth Henrik nem volt eredendően honvédtiszt. Ugyanakkor Werth Henrik – a császári és királyi Hadiiskola (1905–1907) elvégzését követően – már 1908-ban, míg Kárpáthy Kamilló 1914 előtt átlépett a magyar királyi Honvédségbe és ott teljesített szolgálatot.

Röder Vilmos (*Pécs, 1881. április 11. – †Budapest, 1969. december 13.) tényleges állományú katonatiszt, legmagasabb rendfokozata gyalogsági tábornok (vezérezredes). A Honvédelmi Minisztérium VI. csoport (a magyar királyi Honvéd Vezérkar) főnöke 1930. május 26. és 1935. január 16. között. Honvédelmi miniszter 1936. október 12. és 1938. május 24. között. Katonai pályafutására lásd Szakály Sándor: *Röder Vilmos.* In: Csikány Tamás – Hausner Gábor (szerk.): *Ludovikás életutak.* Budapest, 2022. 239–250.

Werth Henrik (*Rezsőháza, 1881. december 26. – †Szovjetunió, 1952. május 28.) tényleges állományú katonatiszt. Legmagasabb rendfokozata vezérezredes. 1938. szeptember 29. és 1941. szeptember 4. között a magyar királyi Honvéd Vezérkar főnöke. Életére, katonai pályafutására lásd Dombrády Lóránd: *Werth Henrik, akiről nem beszéltünk.* Budapest, 2005.

Kárpáthy Kamilló, vitéz (*Budapest, 1876. március 28. – †Szolnok, 1952. szeptember 8.) tényleges állományú katonatiszt. A legmagasabb rendfokozata gyalogsági tábornok (ve-

Shvoy katonai karrierje az általa vélt „sérelemek” ellenére is teljesnek mondható, tehetségével arányos pályát futott be. Nyugállományba helyezése – amit ő politikai okokkal magyaráz – után még jelentős politikai szerepet is vállalt a Gömbös Gyula⁵ irányította kormánypártban, és annak „színeiben” országgyűlési képviselő lett 1935-ben.⁶ Megjegyzendő, hogy az egykori katonai vezetők körében nem volt általános jelenség a nyugállományba helyezésük utáni aktív pártpolitikai szerepvállalás, bár a két világháború közötti időszakban azért erre is akad néhány példa.⁷

---

zérezredes). 1930. május 25. és 1935. január 16. között a magyar királyi Honvédség főparancsnoka. Katonai életútjára vonatkozóan lásd Szakály Sándor: *A magyar királyi Honvédség főparancsnokai 1921–1945*. Új Honvédségi Szemle, 1998. 2. füzet, 7–8.

Keresztes-Fischer Lajos, vitéz (*Pécs, 1884. január 8. – †Vöcklabruck, Ausztria, 1948. április 29.) tényleges állományú katonatiszt. Legmagasabb rendfokozata vezérezredes. 1938. május 24. és 1938. szeptember 29. között a Honvédelmi Minisztérium VI. csoportfőnöke, illetve a Honvéd Vezérkar főnöke. Lásd Szakály Sándor: *A magyar katonai felső vezetés 1938–1945. Lexikon és Adattár*. Budapest, 2003. 170.

Rátz Jenő, vitéz nagylaki (*Nagybecskerek, 1882. szeptember 20. – †Vác, 1952. január 21., másutt május 21.) tényleges állományú katonatiszt, legmagasabb rendfokozata gyalogsági tábornok (vezérezredes). 1936. szeptember 5. és 1938. május 24. között a Honvédelmi Minisztérium VI. csoport (a magyar királyi Honvéd Vezérkar) főnöke, 1938. május 14. és 1938. november 15. között honvédelmi miniszter. Katonai pályafutásáról lásd Szakály Sándor: *Rátz Jenő*. In: Csikány–Hausner (szerk.): *Ludovikás életutak*, 227–238.

⁵ Gömbös Gyula, vitéz jákfai (*Murga, 1886. december 26. – †München, Németbirodalom, 1936. október 6.) tényleges állományú katonatiszt, vezérkari testületbéli százados, legmagasabb rendfokozata szolgálaton kívüli viszonybéli gyalogsági tábornok. 1919 után szolgálaton kívüli viszonyba került, és politikai pályára lépett. 1929. október 10. és 1936. október 6. között honvédelmi miniszter, 1932. október 1. és 1936. október 6. között a Magyar Királyság miniszterelnöke. Életére, katonai és politikai pályafutására lásd Gergely Jenő: *Gömbös Gyula. Politikai pályakép*. Budapest, 2001.; Vonyó József: *Gömbös Gyula*. Budapest, 2014.

⁶ Shvoy Kálmánt az 1935. március 31. és április 4. között megtartott országgyűlési választások során választották meg a Nemzeti Egység Pártja színeiben országgyűlési képviselővé Szegeden. A Nemzeti Egység Pártja 1935. március 18-i, Szegeden megtartott nagygyűlésén Gömbös Gyula miniszterelnök után Shvoy Kálmán is felszólalt: „Óriási sikerem volt, talán nagyobb, mint Gömbösé.” *Shvoy Kálmán titkos naplója*, 137. (Ő „naplójában” 1935. március 17-ére tette a nagygyűlést, amelyet a színházban rendeztek meg.)

⁷ A tényleges állományú katonatisztek számára a napi és pártpolitikai tevékenység tiltott volt. Politikai pártoknak, egyesületeknek – a tudományos, művészeti egyesületektől eltekintve – nem lehettek tagjai. Nyugállományba kerülésük után viszont ez a tiltás már nem élt, számosan vállaltak politikai szerepet. Az 1935-ben megválasztott országgyűlés képviselőházának is számos nyugállományú katona volt tagja. A teljesség igénye nélkül: vitéz Ujfalussy Gábor nyugállományú címzetes altábornagy, dr. vitéz Shvoy Kálmán nyugállományú altábornagy, vitéz kisjókai, nagykürthi és köpösi gróf Takách-Tolvay József nyugállományú altábornagy.

Takách-Tolvay József, vitéz kisjókai, nagykürthi és köpösi gróf (*Kis-Czell, 1876. október 26. – †Budapest, 1945. január 2.) tényleges állományú katonatiszt, legmagasabb rendfokozata altábornagy. Katonai pályafutására lásd Szakály Sándor: *A 2. vkf. osztály. Tanulmányok a magyar katonai hírszerzés történetéből 1918–1945*. Budapest, 2015. 230–231. 1935-től volt a magyar országgyűlés képviselőházának a tagja.

De ki is volt Shvoy Kálmán, és mit tudunk katonai pályafutásáról?

Shvoy Kálmán 1881. február 12-án született Budapesten, tisztviselői családban. Apja Shvoy Kálmán⁸ MÁV-alkalmazott – ifjabb Shvoy Kálmán ludovikás éve (1895–1899) alatt MÁV-főellenőr –, anyja Cacciari Matild.⁹ Két fiú- és egy lánytestvéréről tudunk: István szintén hivatásos katonatiszt lett, Lajos római katolikus pap, míg húga, Erzsébet tanítónő.¹⁰

Ifjabb Shvoy Kálmán 1895 és 1899 között „*teljesen díjmentes, államköltséges helyen*” tanult a Ludovika Akadémián, miután elvégezte a gimnázium első négy osztályát,¹¹ és 1899. augusztus 18-án hadapród-tiszthelyettessé avatták (1899. szeptember 1-jei ranggal, 1. rangszámmal) a magyar királyi 1. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljához.¹²

1899. október 1-jétől 1901. január 20-ig az ezred 11. századánál szolgált alantós tiszti beosztásban. Kiskunfélegyházán –1900. november 1-jétől már hadnagyi rendfokozatban –, majd 1901. március 10-éig Budapesten a 3. zászlóalj segédtszti beosztását töltötte be. 1901. március 16. és június 15. között Tápiószőlőn századszolgálatot teljesített, melyet követően ismét zászlóaljsegédtsztként szolgált Budapesten 1901. július 30-ig. 1902. január 3-ig újfent századszolgálat következett Tápiószőlőn. 1902. január 3-tól március 30-ig zászlóaljának altiszti iskoláján volt oktatótisztt, amit ismételten századszolgálat követett augusztus 1-jéig. 1902. augusztus 1. és 14. között az ezred 5. századának parancsnokát helyettesítette, azután 1902. október 1-jéig századszolgálat. Az 1902. évet végig Budapesten töltötte. 1902. október 1-jén kezdte meg tanulmányait a magyar királyi honvéd felsőbb tiszti tanfolyamon, úgyszintén Budapesten. Ez a tanfolyam a magyar királyi Honvédségben szolgáló fiatal, a bécsi hadiiskolai tanulmányokra alkalmasnak látszó tisztek felkészítésére szolgált. A honvéd felsőbb tiszti tanfolyamot sikeresen elvégzők közül választotta ki a Honvédség főparancsnoka azt a néhány tisztet – általában hat–nyolc főt –, akik a bécsi Hadiiskolára, az Osztrák–Magyar Monarchia haderejének vezérkari tisztképző intézményébe kerülhettek. A honvéd felsőbb tiszti tanfolyamot Shvoy sikeresen, „*igen jó*” összeredménnyel fejezte be 1903.

Ujfalussy Gábor, vitéz (*Nyírmihálydi, 1877. július 6. – Budapest, 1945. május 3.) tényleges állományú katonatiszt. Legmagasabb rendfokozata címzetes altábornagy. 1935-től volt a magyar országgyűlés képviselőházának a tagja.

⁸ Shvoy Kálmán, idősebb (*?, 1843 – †Budapest, 1930. augusztus 7.).

⁹ Idősebb Shvoy Kálmáné (Cacciari Matild) (*?, 1852 – †Székesfehérvár, 1938. augusztus 28.).

¹⁰ Vitéz Shvoy István (*Budapest, 1876. május 4. – †Budapest, 1949. november 20.) tényleges állományú katonatiszt. Legmagasabb rendfokozata gyalogsági tábornok. 1935. január 16. és 1936. szeptember 5. között a magyar királyi Honvédség főparancsnoka. Shvoy Lajos (*Budapest, 1879. március 9. – †Budapest, 1968. január 21.) római katolikus pap. 1927. június 20-án a pápa székesfehérvári püspökké nevezte ki. 1927. augusztus 1-jén volt a püspöki felszentelése, székét 1927. augusztus 8-án foglalta el. 1947-től pápai trónálló. Shvoy Erzsébet (Hetzer Józsefné) (*? – †Székesfehérvár, 1962. június 1.) tanítónő.

¹¹ Hadtörténelmi Levéltár, Budapest (HL), Ludovika Akadémia iratai. Osztálylajstrom 1895/96 I. b. osztály, Osztályjegyzék 1895/96-1898/1899, Avatási lajstrom 1888–1899.

¹² HL Tiszti személyügyi anyagok. 10.796 (Shvoy Kálmán) Shvoy katonai pályafutására vonatkozó adatok a továbbiakban innét – külön hivatkozás nélkül – 1905-ig.

július 31-én, ezt követően a magyar királyi 10. honvéd gyaloghadosztálynál töltött be parancsértizti beosztást 1903. szeptember 10-ig.

Rövid, négyhetes szabadsága alatt Shvoy átköltözött Bécsbe, ahol 1903. október 10-én kezdte meg – a német nyelvet szóban és írásban is tökéletesen használó, a franciát és az oroszot gyengén beszélő – Shvoy Kálmán magyar királyi hadnagy a hadiiskolai tanulmányait.¹³ 1905. október 20-án fejezte be a császári és királyi Hadiiskolán két éven keresztül folytatott tanulmányait „igen jó” összeredménnyel, ötvenegyedik lett a rangsorban.

1905. október 20. és december 20. között a magyar királyi 1. honvéd gyalogezrednél századszolgálatot teljesített, majd a II. honvéd kerületi parancsnokságra került „vezérkarhoz beosztott” főhadnagyként. Az utóbbi – főhadnagyi – rangjába 1905. november 1-jén 2. rangszámmal nevezte ki az uralkodó, I. Ferenc József.¹⁴

Shvoy az első világháború kitéréséig a kerületi parancsnokságon szolgált, 1912. május 1-jétől mint a „vezérkarhoz beosztott” százados (századosi rangszáma: 1.).¹⁵

Az Osztrák–Magyar Monarchia haderejének mozgósítását követően, 1914. július 28. és december 1. között a magyar királyi 102. népfelkelő dandár szállásbályozó vezérkari tisztje, augusztus 22. és december 1. között pedig a császári és királyi XVII. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán volt beosztott vezérkari tiszt. Ezt követően 1914. december 2-ától 1915. január 8-áig a császári és királyi 41. gyaloghadosztályból ideiglenesen megerősített 82. gyalogdandár ideiglenes vezérkari főnökeként szolgált.

1915. január 9-től március 18-ig a magyar királyi 73. honvéd gyalogdandár vezérkari tisztje volt, majd 1915. április 26. és június 30. között a császári és királyi 7. hadsereg parancsnokságának vezérkari osztályán mint beosztott vezérkari tiszt teljesített szolgálatot. 1915. augusztus 1-jétől a magyar királyi 40. gyaloghadosztály vezérkari osztályán lett beosztott vezérkari tiszt. Később a császári és királyi 6. hadsereg parancsnokságának szállásmesteri osztályán,¹⁶ illetve a császári és királyi 2. hegyi dandár 1. vezérkari tisztjeként is szolgált.

1918. január 1-jén soron kívül őrnaggyá nevezték ki, és 1918. március 10-vel átvették a vezérkari testületbe,¹⁷ 1918 júniusa és novembere között a magyar királyi 39. honvéd gyaloghadosztály vezérkari főnöke volt.

Az Osztrák–Magyar Monarchia katonai összeomlását követően, 1918 novemberében visszatért a hadműveleti területéről, és Szegedre, korábbi békeidőbeli szolgálati helyére vonult be.¹⁸

---

¹³ Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv, Wien (KA), Kriegsschule Fasc. 55. Aufnahmsjahr 1903. Shvoy Kálmán (Koloman Shvoy).

¹⁴ I. Ferenc József (*Bécs, 1830. augusztus 18. – †Bécs, Schönbrunn, 1916. november 21.) az Osztrák–Magyar Monarchia uralkodója, osztrák császár és magyar király. A haderő Legfelsőbb Hadura. A tisztí rendfokozatokba történő kinevezések az ő jog- és hatáskörébe tartoztak. A kinevezéseket „Legfelsőbb Elhatározás” formájában tudatta az érintettekkel.

¹⁵ KA Generalstab Rang- und Einteilungsliste 1. Juli 1914.

¹⁶ KA Qualifikations-Liste Shvoy Koloman.

¹⁷ HL Legfelsőbb Elhatározások 1918. január 30./1918. február 9.

¹⁸ HL Honvédelmi Minisztérium (HM) 1933 Elnökség I. tétel. 1.454 (6.227. i. sz.).

1918. november 15-től a szegedi honvéd kerületi parancsnokság vezérkari főnöke lett, és mint ilyet választották meg a szegedi Katonatanács elnökének. E minőségben a személyét felesége, Wágner Margit¹⁹ miatt ért támadás kapcsán 1919. március közepén a szegedi Katonatanács ülésén többek között, állítólag, a következőket mondta: „Az a vád ellenem, hogy borzsoa vagyok. Ez nem áll. Az én szüleim is két kezük munkájával keresték kenyerüket. Én is proletár gyermek vagyok. A régi rendszer megengedte, hogy a szív sugallatát kövessem, azt pedig senki sem kívánhatja tőlem, hogy ezért a feleségemtől elváljak.”²⁰

A szegedi ellenforradalom sikere után az 1919 júniusától szerveződő Nemzeti Hadsereg „I. hadművelleti csoportjának” lett a vezérkari főnöke.²¹

Amikor a Magyarországi Tanácsköztársaság bukását követően a Nemzeti Hadsereg szervezete „véglegesen” kialakult, a szegedi katonai (1922. január 4-től honvéd-) körlet vezérkari főnöke lett.²² Természetesen neki is, mint valamennyi tisztársának, igazolnia kellett a Tanácsköztársaság alatti magatartását, ami nem okozott nehézséget neki, és az igazoló bizottság „Igazolt”-nak nyilvánította.

1922. május 1-jével a szegedi 5. honvéd vegyesdandár vezérkari főnökévé²³ nevezte ki az államfő,²⁴ és e beosztását 1922. november 1-jéig töltötte be, amikor is a Honvédelmi Minisztérium VI. csoport – a rejtett Honvéd Vezérkar – főnöke²⁵ mellé beosztott törzstiszt lett.

Az ezen beosztásba kinevezett Shvoy Kálmánról egy 1920-ból származó névtelen feljelentésben azt írták, hogy „igazi lakájtermészete van, fölfelé talpnyaló, lefelé zsarnok”.²⁶ Ez a feljelentés azonban parancsnokait, előljáróit nem akadályozta meg abban, hogy az időközben alezredesi, majd 1920. május 1-jével (1919. május 1-jei ranggal) ezredesi kinevezést nyert²⁷ Shvoy katonai előmenetelét ne támogassák.

---

¹⁹ Shvoy Kálmán 1909. május 5-én kötött házasságot Szegeden Wágner Margittal (életrajzi adatai nem ismertek), a város egyik legvagyonosabb családjának lányával. Apósa, Wágner Gusztáv (*? – †Szeged, 1932. február 19.) kereskedő, a Szegedi Kereskedelmi és Iparbank elnöke (is) volt.

²⁰ HL HM 1920. 8/c. osztály. Elnöki VIII. tétel. 8.112 (90.925. i. sz.).

²¹ Kelemen Béla, Dr.: *Adatok a szegedi ellenforradalom és a szegedi kormány történetéhez (1919). (Naplójegyzetek és okiratok)*. Szeged, 1923. 448.

²² HL HM 1922. Elnökség 10.268. (1922. május 13.)

²³ Uo.

²⁴ Horthy Miklós, vitéz nagybányai (*Kenderes, 1868. június 18. – †Estoril, Portugália, 1957. február 9.) az Osztrák–Magyar Monarchia haditengerészetének tényleges államánú tiszte, a hadiflotta utolsó parancsnoka. Legmagasabb rendfokozata altengernagy. 1920. március 1. és 1944. október 16. között a Magyar Királyság államfője, kormányzó.

²⁵ A Honvéd Vezérkar főnöke az adott időben vitéz bulcsi Janky Kocsárd altábornagy – később lovassági tábornok – volt, aki mellett mint a szegedi katonai, illetve honvéd körlet, majd 5. vegyesdandár vezérkari főnöke szolgált Shvoy Kálmán. Janky Kocsárd rövid életrajzát lásd Szakály Sándor: *A magyar királyi Honvéd Vezérkar főnökei 1919. augusztus 12. – 1945. május 9.* Új Honvédségi Szemle, 56. évf. (2002) 1. sz. 100–101.

²⁶ HL HM 8/c. osztály 1920. Elnöki VIII. tétel. 8.112. (90.925 i. sz.)

²⁷ HL HM 8. osztály 1925. Titkos. 80.000 Rendeleti Közlöny a magyar királyi honvédség számára (Személyes ügyek) 1922. 27. sz. (1922. június 28.) 188.

Shvoy Kálmán katonai életútjának fontos állomását jelentette a magyar királyi Honvédség főparancsnokának²⁸ 1. szárnységévé történt kinevezése 1923. március 1-jével.²⁹ A magyar királyi Honvédség főparancsnoka melletti szolgálati beosztása révén közvetlen kapcsolatba kerül(het) a legfelsőbb katonai vezetés tagjaival, rálátása nyílt a magyar királyi Honvédséget érintő szinte valamennyi fontos kérdésre, intézkedésre.

A budapesti beosztásából saját kérésére felmentett Shvoy Kálmán vezérkari szolgálatot teljesítő ezredes az államfő, Horthy Miklós kormányzó 1924. május 1-jével a szegedi m. kir. 9. honvéd gyalogezred parancsnokává nevezte ki.³⁰ Shvoy Kálmán akkorra már a szegedi Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetemen államtudományi doktori címet szerzett.³¹ Alig valamivel több mint egy esztendői csapatparancsnoki beosztását követően, 1925. november 1-jével a szegedi m. kir. 5. honvéd vegyesdandár gyalogsági parancsnoka lett,³² és 1927. május 1-jén (1926. május 1-jével, 1926. május 1-jei ranggal) tábornokká nevezte ki az államfő.³³ Világháborús érdemei alapján 1929. június 16-án vitézzé avatták.³⁴

1930. május 1-jétől töltötte be a szegedi magyar királyi 5. honvéd vegyesdandár parancsnoki beosztását,³⁵ 1931. május 1-jétől altábornagyi rendfokozatban.³⁶

---

²⁸ A magyar királyi Honvédség főparancsnoka az adott időben vitéz Nagy Pál gyalogsági tábornok volt. Katonai életútját bemutató rövid életrajzát lásd Szakály: *A magyar királyi Honvédség*, 4–7. Részletesebben: Varga Adrienn: *Adalékok vitéz Nagy Pál gyalogsági tábornok életútjához*. (Kézirat, szakdolgozat, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar). Piliscsaba, 2014.

²⁹ HL HM 1923 Elnökség 4.708 (A Kormányzói Elhatározás kelte 1923. február 28., száma 292/K. I.)

³⁰ HL HM 1924. 8. osztály Elnöki 8.892.; HL Kormányzói Elhatározások 663/K. I., 1924. május 12.

³¹ „Doktorrá avatásom. Pfeiffer Péter volt a rektor.” *Shvoy Kálmán titkos naplója*, 89. Az „államtudományi doktori fok”-ról szóló okiratot 1923. június 1-jén vette át Shvoy Kálmán. Tanulmányaira vonatkozóan a Szegedi Tudományegyetem Levéltárában nincsenek adatok, de az „államtudományi doktori fok” odaitélése igazolt. *Beszámoló a szegedi m. kir. Ferenc József-tudományegyetem 1922–23 – 1926–27. évi működéséről*. Szeged, 1929. (Államtudományi doktori oklevelet kaptak: 427. Shvoy Kálmán.)

Pfeiffer Péter (*Füle, 1862. január 31. – †Szeged, 1947. december 7.) fizikus, egyetemi tanár. 1922–1923-ban a szegedi Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem rektora.

³² HL Kormányzói Elhatározások. 1925. szeptember 9. (365/titk./K. I.-1925.)

³³ Honvédségi Közlöny, 1927. 12. sz. (1927. május 1.) 104.

³⁴ Honvédségi Közlöny, 1930. 6. sz. (1930. március 1.) 48.; *A tízéves Vitézi rend 1921–1931*. Budapest, é. n. 356. Shvoy Kálmán a(z) I. világháborúban kiérdemelte a Vaskoronarend III. osztályát a hadidíszítménnyel kardokkal, a Katonai Érdemkereszt III. osztályát a hadidíszítménnyel kardokkal, az Ezüst Katonai Érdemérmét a Katonai Érdemkereszt szalagján a kardokkal (két ízben), valamint a Bronz Katonai Érdemérmét a Katonai Érdemkereszt szalagján a kardokkal.

³⁵ *Shvoy Kálmán titkos naplója*, 108.

³⁶ HL HM 1933 Elnökség I. tétel 1.454. (6.227 i. sz.); *Shvoy Kálmán titkos naplója*, 110. A Shvoy által megadott 1930. április 28-i időpont a Kormányzói Elhatározás kelte.

1934. május 1-jével beosztásából felmentették,³⁷ 1934. szeptember 1-jével nyugállományba helyezték, harmincöt év tényleges szolgálati idő után.³⁸

Shvoy nyugállományba helyezését követően pártpolitikai szerepet vállalt. A kormánypárt, a Nemzeti Egység Pártja tagjaként országgyűlési képviselővé választották 1935-ben, de már 1934-ben Szeged városa törvényhatósági bizottságának örökös tagjává is megválasztották. Életútja ezt követően sajátosan alakult. 1939-ban már nem indították az országgyűlési választásokon, és ezt követően sorra-rendre névtelen levelekben rágalmazta meg a szegedi közélet szereplőit. Shvoy Kálmánt végül is a budapesti királyi büntetőtörvényszék 1941. november 28-án nyolc hónapi fogházra ítélte hamis vád, rágalmazás és becsületsértés vétsége okán. A vétségeket, amelyek a „büntetté minősülés határán mozogtak”, névtelen levelekben, illetve névtelen levelekkel követte el.³⁹ Az ítéletben hangsúlyozták, hogy „a vádlott mint a vitézi rend tagja s nyug. altábornagy a vádbeli cselekményeivel a honvéd tábournoki karra s a vitézi rendre is szégyent hozott”.⁴⁰

Az ítélet következtében a Vitézi Rend illetékes fóruma Shvoy Kálmántól a „vitézi jelző” használatát megvonta,⁴¹ és 1943 januárjában az egyenruha viselési jogát felfüggesztették.⁴²

Fogházbüntetésének végrehajtására – ismereteim szerint – nem került sor. 1945 márciusában Lajos bátyjával együtt rövid időre rendőrhatalósági őrizetbe került. A magyarországi harcok elültét követően a Honvédelmi Minisztérium állandó igazoló bizottsága 750/ig.biz.-1945 szám alatt „rendfokozatótól való megfosztását” javasolta.⁴³ A Budapesti Népbíróság fellebbezés után Nb.Ig. XIV. 832/1945/4. szám alatt „Igazolt”-nak jelentette ki.⁴⁴ Az 1947. február 7-én a budapesti ítélőtábla mint büntetőbíróóság által meghozott véghatározat pedig „lezárta” a Shvoy Kálmán elleni bűnvádi eljárást azzal az indokkal, hogy „a vádlott a vád tárgyává tett cselekményeivel sértetteket mint a demokratikus átalakulás előtt uralmon volt politikai rendszer szerveit és eszközeit e hatalmi szerepükben támadta, sértettek a demokratikus átalakulás előtti uralmon volt politikai rendszer alatt tanúsított magatartásukért és cselekedeteikért népellenes büntett miatt jogerősen elítéltettek, s így e jellegüknél fogva vádlott vádbeli cselekményeinek megtorlása a demokratikus államrendszer szempontjából nem mutatkozik kívánatosnak”.⁴⁵

---

³⁷ HL HM 1934. 8. osztály Elnöki 106.562.

³⁸ Uo.

³⁹ Budapest Főváros Levéltára VII. 5. c. B. XIV. 6.888/1941/11. A per iratanyaga: tanúvallomások, szakértői vélemények, vádirat, védői beadványok, ítélet stb. többszáz oldalt tesz ki.

⁴⁰ Uo.

⁴¹ HL HM Szervek VIII. (Magyar Honvédelmi Minisztérium Országos Vitézi Szék Felszámolását végző Bizottság iratai) Shvoy Kálmán anyaga.

⁴² HL Pécsi IV. honvéd hadtestparancsnokság iratai. 1. számú Hadtest- és Állomásparancsnoksági Tiszti Parancs (1943. január 5.)

⁴³ HL Tiszti személyügyi anyagok 3.135/1890. Shvoy Kálmán.

⁴⁴ Uo.

⁴⁵ *Shvoy Kálmán titkos naplója*, 315. A Véghatározat eredetije másolatban.

Shvoy Kálmán az ítélet kihirdetése után – csakúgy, mint előtte – továbbra is szegedi lakos maradt, és ott élt a Klauzál tér 7. szám alatti házukban 1971. október 25-én bekövetkezett haláláig.

A General from Szeged
Lieutenant General *Vitéz* Dr. Kálmán Shvoy

One of the well-known Hungarian military leaders of the Interwar Era, Lieutenant General *Vitéz* Dr. Kálmán Shvoy (1881–1971) spent most of his life in Szeged and eventually became one of the recognized residents of the city. His “secret diary and memoir” – which partly evokes his military career – made a huge splash in the 1980s and is still heavily referenced today. But who was Kálmán Shvoy actually? How did his military career evolve? What did he accomplish as a soldier that justified his inclusion among the top military leadership of the era? To what extent did his 1919 “Szeged endeavors” and departure – as an officer in the National Army and later as chief of the general staff of higher commands – propel or hinder his advancement? What was his life like after retirement? How did his military – and in part political – career come to an end? Why was he accused of writing anonymous, libellous and defamatory letters, against which he had to defend himself in court? Why was he acquitted of the charges after 1945, at a time when the men of the “criminal justice system” believed that anyone who had “clashed” with the prominent members of the earlier system had ultimately behaved righteously and thus deserved to be praised?